

# Els Human Relation Area Files i la comparació transcultural<sup>1</sup>



Aurora González Echevarría  
Universitat Autònoma de Barcelona

L'article descriu les característiques dels Human Relation Area Fields, un gran arxiu de materials etnogràfics iniciat l'any 1937; a hores d'ara, encara es continua processant informació per ampliar-lo. L'escrit manté que la utilitat d'aquest arxiu per a la investigació comparativa, i de manera general per al coneixement transcultural, és independent de les orientacions metodològiques i teòriques que van guiar el seu inici.

*The article describes the Human Relations Area Files, an immense archive of ethnographic materials begun in 1937; today information is still being processed for its expansion. The article maintains that the utility of this archive for comparative research, and for transcultural knowledge in general, is independent of the methodological and theoretical orientations that guided its creation.*

## Característiques generals dels Human Relations Area Files [HRAF]

Els HRAF constitueixen una col·lecció de protocols de dades etnogràfiques que va tenir el seu punt de partida en el *Cross-Cultural Survey*, un projecte de l'Institute of Human Relations de la Universitat de Yale que va iniciar-se als anys trenta i que tenia, entre altres propòsits, el de reunir informació etnogràfica de qualitat contrastada que facilités els estudis antropològics comparatius. Aquest arxiu inicial es va anomenar més tard *Yale Cross-Cultural Files*, i finalment va ser substituït pels HRAF quan a partir de 1949 es va crear un consorci en el qual participaven diverses institucions d'investigació (HRAF Inc.), amb el doble propòsit d'assegurar un finançament que minimitzés el risc que la selecció de societats es fes d'acord amb interessos particulars dels patrocinadors i de facilitar l'accés a l'arxiu per mitjà de còpies que tindrien cada una de les institucions participants. Entre aquestes entitats patrocinadores hi ha les universitats de Harvard i de Pennsilvània, el Museu Nacional d'Etnologia d'Osaka i el College de France. També hi ha institucions associades, avui més de tres-centes a tot el món, que tenen una part o la totalitat dels arxius.<sup>2</sup>

Els arxius dels HRAF contenen informació sobre cultures particulars, societats, nacions, grups ètnics, períodes històrics, etc. Aquesta heterogeneïtat es correspon d'una banda amb la diversitat de les unitats que estudien els antropòlegs, encara que també amb la necessitat d'assolir un cert nivell crític que faci raonable obrir un protocol. Les uni-



tats culturals se seleccionen per mitjà de G.P. Murdock (1954 i revisions posteriors), que proporciona una llista dels grups culturals contemporanis o històrics coneguts (prop de quatre mil en aquesta classificació). *L'Outline of World Cultures* agrupa les cultures en vuit regions geogràfiques: Àsia, Europa, Àfrica, Orient Mitjà, Amèrica del Nord, Oceania, Rússia i Amèrica del Sud, i aquesta és l'ordenació interna dels HRAF. En aquest moment l'arxiu complet inclou 354 protocols, entre els quals es podria assenyalar a títol indicatiu, i per recollir-ne un de cada regió, l'AM1 Indo-xina, l'ES13 Anglaterra dels Stuart, l'FA16 dogons, l'MD1 Síria, l'NQ10 crow, l'NU54 Mèxic DF, l'OL6 Trobriand, l'RD1 Ucraïna i l'SQ18 yanoama.

Les fonts són publicacions o manuscrits. La informació es reproduïx organitzada per matèries d'acord amb G.P. Murdock i altres (1938 i revisions posteriors), que inclou unes 700 categories organitzades en 80 temes principals. Els condicionaments deguts a la classificació es poden corregir sovint perquè una de les entrades, la 116 Texts, inclou la reproducció completa de cada una de les fonts no protegides per un *copyright*. Des del 1985 només es distribueix en microfítxes.

A partir de 1994 es va canviar de suport i van començar a editar-se els nous protocols en CD-ROM, fet que n'ha facilitat molt més la consulta.

Els textos de les obres processades dins de cada protocol que contenen informació sobre un dels temes inventariats es reproduïxen a l'entrada corresponent a cada un dels temes. Això fa que normalment

cada pàgina de cada font es reproduïxi diverses vegades. Cada microfítxa conté un màxim de 240 pàgines. Els HRAF inclouen, l'1 de gener de 1993, 23.836 microfítxes amb 828.700 pàgines de textos processats i més de 5.000.000 d'arxivades. Tornant als exemples anteriors, el protocol AM1 Indo-xina està format per 457 microfítxes, que recullen informació continguda en 153 fonts (19.633 pàgines) que cobreixen el període 1850-1950. L'ES13 Anglaterra dels Stuart està integrat per 246 microfítxes (24 fonts, 5.830 pàgines, 1603-1714). L'NQ10 crow, per 48 microfítxes (24 fonts, 1.479 pàgines, 1860-1940). I l'NU54 Mèxic DF, per 104 microfítxes (23 fonts, 5.423 pàgines, 1900-1975).

Una part de la informació continguda als HRAF, codificada per tractament estadístic, està editada a les *HRAF research series in quantitative cross-cultural data* (New Haven: HRAF, 1986). Però aquesta informació, igual que altres de comparables que surten a la revista electrònica *World Cultures* (Northridge: California State University, 1985), és d'utilitat restringida per manca de context. Resulta més útil la selecció de 60 protocols que s'ha processat al *Cross-Cultural CD-ROM* (Norwood: SilverPlatter, 1993-1995), integrat per sis bases de dades, encara que

1. L'any 1993, quan va completar-se a la Universitat Autònoma de Barcelona [UAB] l'adquisició dels protocols dels HRAF editats fins aleshores, Lluís Calvo va demanar-me un petit article que fes conèixer l'estructura i el contingut d'aquests arxius. Llavors vaig pensar que aquesta informació havia d'anar acompanyada d'una reflexió al voltant de la història dels HRAF, les seves limitacions i els seus usos virtuals, perquè aquest arxiu, tot sovint rebutjat amb prestesa i desconeixement, té una utilitat per a la investigació comparativa i de forma més general per al coneixement transcultural que va més enllà de les orientacions teòriques i metodològiques que van guiar la seva posada en marxa.

2. La UAB es va associar a l'HRAF Inc. l'any 1989 com a part de l'esforç realitzat des de l'Àrea d'Antropologia Social per reunir documentació etnogràfica que facilités els estudis transculturals. L'Àrea va adquirir una part de l'arxiu i aquest es va poder completar l'any 1992 gràcies a un ajut del Vicerectorat d'Investigació. La UAB es converteix, així, en la primera institució de l'Estat espanyol on poden consultar-se els HRAF, i que, com a membre associat, rep cada any els protocols que es continuen editant.

també en aquest cas tornar-la al context requereix la consulta complementària dels HRAF.

### Una petita nota històrica

El clar precedent dels HRAF el trobem a les aproximadament 350 societats de les quals Tylor va prendre dades per al seu famós article de 1889. L'objectiu de Tylor era doble i explícit: li interessava el desenvolupament de les institucions, però també li interessava mostrar que en aquest estudi era possible l'ús de mètodes científics.

Per arribar al seu propòsit va dedicar-se al llarg de molts anys a obtenir dades sobre dos temes a partir dels quals volia establir lleis: el matrimoni i la filiació, i va recollir informació que feia referència a unes tres-cents cinquanta societats que incloïen des d'«insignificants hordes salvatges fins a grans nacions civilitzades», i que feien referència a diversos ítems (Tylor, 1961, pàg. 1).

Els trets que va seleccionar d'aquestes societats va correlacionar-los d'acord amb una tècnica estadística senzilla, tal com corresponia a l'època, postulant que si es donaven entre ells més associacions que les que es podien esperar per atzar, en els seus termes *adhesions*, podíem estar davant de relacions causals. Aquesta línia de treball, igual que la que desenvolupava Spencer per la mateixa època, es proposava recollir la més gran quantitat possible de materials etnogràfics al voltant d'un cert nombre de societats i cultures d'arreu del món per establir inductivament correlacions entre trets culturals i tractar d'explicar-los.

Després dels intents de Spencer,

que va publicar entre 1873 i 1881 una *Descriptive Sociology* en vuit volums als quals els seus marmessors van afegir deu més, i de l'assaig de Tylor, que no va publicar cap detall ni de les seves dades ni de les seves fonts, pot dir-se que al final del segle XIX hi havia una creixent demanda d'un corpus de coneixement etnogràfic complet i organitzat sistemàticament que permetés utilitzar un mètode inductiu i comparatiu. Antropòlegs i sociòlegs com Van Gennep i Durkheim participaven d'aquesta demanda, i diverses propostes van tractar de satisfer-la, com la de Steinmetz, que publicà entre 1898 i 1899 a *l'Année Sociologique* una «Classification des types sociaux et catalogue des peuples». Les dades de Steinmetz van ser utilitzades amb pressupòsits inductius menys prudents que no pas les de Tylor o que les futures de Murdock, i si a això s'afegeix la intervenció de Boas l'any 1896, que assenyalava les limitacions de l'ús de mètodes comparatius a l'antropologia, tot plegat va conduir les investigacions interculturals a un desprestigi del qual no s'han recuperat encara avui.

Però el corpus de coneixement etnogràfic i sociològic continuava creixent, i la utilitat de disposar-ne d'una manera organitzada i sistemàtica continuava present. Així l'any 1927, quan Keller termina d'editar la *Science of Society* que Sumner no va poder completar, el darrer dels quatre volums torna a ser descriptiu i ordena la informació per societats i temes.

El treball de Sumner i Keller, desenvolupat a Yale, va ser l'immediat precedent del *Cross-Cultural Survey*, el projecte comparatiu encapçalat per Murdock a partir del 1937 en

aquesta mateixa universitat. Aquest projecte incloïa la formació d'un arxiu etnogràfic, el *Cross-Cultural Survey Files*, després *Yale Cross-Cultural Files*. Per organitzar per temes sistemàticament la informació disponible per a cadascuna de les societats seleccionades, Murdock i els seus col·laboradors van preparar l'any 1938 un *Outline of Cultural Materials*, amb més de 600 categories agrupades en 80 temes principals. Aquest *Outline of Cultural Materials* ha estat reimprès i reeditat moltes vegades amb modificacions des d'aleshores i Pike, l'any 1954, va posar-lo com a exemple de «classificació *etic*» en antropologia (Pike, 1971, pàg. 145).

El 1949 va formar-se una corporació interuniversitària, Human Relation Area Files, Inc., per tractar de resoldre una seriosa dificultat: la inexistència de còpies d'aquest arxiu etnogràfic que s'estava construint. La concurrència d'institucions d'investigació de tot el món —entre elles el College de France— també tractava d'evitar una marcada dependència dels ajuts econòmics per part de l'administració nord-americana, que introduïa importants biaixos polítics pel que feia a la selecció de materials arxivats. Així va arribar-se als Human Relation Area Files, que anys més tard van començar a reproduir-se en microfítxes i van posar-se a disposició d'altres entitats associades, en nombre molt més gran que no pas les patrocinadores. El projecte continua en marxa i en aquest moment es disposa de 354 arxius formats per més de cinc milions de pàgines que reproduïen, distribuïda i repetida de vegades en les entrades, la informació continguda en més de

800.000 pàgines, prop de 6.500 textos impresos o manuscrits. Sense cap mena de reserva, aquestes xifres són impressionants. Com ja s'ha dit, des del 1994 els nous protocols es processen en CD-ROM.

### Universos de variabilitat sociocultural

Dins d'aquesta tradició d'investigació que va des de Tylor fins a Murdock, ocupant més d'un segle, s'ha tractat de resoldre diversos problemes de procediment, entre els quals destacaria els relatius a l'accessibilitat dels informes, a l'elaboració d'un univers de variabilitat cultural de referència tal que poguessin extreure's mostres representatives, a la qualitat de les da-



La diversitat racial segons un gravat del segle passat de l'obra de F. Beudant [et. al] *La Historia Natural al alcance de todas las clases de la sociedad...* San Sebastián, 1844.



*Els HRAF són un gran banc de dades sobre les cultures de tot el món. Dansa indígena a Nou Mèxic.*

des etnogràfiques i a la independència i homogeneïtat de les unitats objecte d'anàlisi. Tot i que es tracta de problemes pertinents a tots els casos, destacaria la importància de la mostra seleccionada en les investigacions interculturals.

En el projecte inicial, el *Cross-Cultural Survey Files* tractava de ser una mostra mundial representativa, però ni aquest arxiu ni els que van continuar-lo no van poder arribar a ser-ho. Juntament als ja esmentats biaixos polítics en la selecció (el govern nord-americà va afavorir després de la Segona Guerra Mundial el processament de dades de societats del Pacífic), n'hi van haver d'altres de tècnics. El més important és que no va disposar-se fins el 1954 d'un *Outline of World Cultures*. Aquest índex, també obra de Murdock, és necessàriament incomplet, i sempre està subjecte a ampliació i a revisió. Però el problema més gran no consisteix en el fet que no hi ha un univers de variabilitat cultural tancat, sinó que ni disposem d'una descripció de la cultura de cadascuna de les societats que han existit i que existeixen, que tots els estudis etnogràfics no

són igualment bons, i que totes les societats estudiades, quasi sempre a escala de comunitat, no poden utilitzar-se indistintament com a unitats d'anàlisi. Tot això porta a reduir l'univers a l'àmbit de variació cultural coneguda, determinació de l'univers que exigeix, alhora, resoldre uns altres dos problemes: el de la qualitat de les dades etnogràfiques i el de l'homogeneïtat de les unitats analitzades.

#### **Qualitat dels informes Homogeneïtat i independència de les unitats d'anàlisi**

Pel que fa referència al primer problema, el de la qualitat de les dades etnogràfiques contingudes dins dels informes, Naroll el va treballar fonamentalment, i va intentar resoldre'l seleccionant l'etnografia que reunís una sèrie de requisits fonamentals (vegeu Naroll, 1962 i 1970). El seu punt de partida va ser la idea d'establir controls de qualitat comparant informes considerats favorables i informes considerats desfavorables. Els primers havien d'ajustar-se a uns criteris de qualitat que alhora havien de ser posats a prova, entre ells la inclusió de casos concrets a les monografies, l'exigència d'observació directa, l'amplitud de l'estada, la familiaritat amb la llengua local, la delimitació clara del paper de l'antropòleg, el detall i l'amplada dels informes, etc.

El laboriós programa de Naroll no va pas arribar a validacions conclouents d'aquests factors i malgrat tot, aquestes validacions s'han utilitzat en dues de les mostres etnogràfiques interculturals proposades, la *Standard Ethnographic Sample*, integrada per 226 cultures (Naroll,

1970; Naroll i Suppes, 1973), i la *HRAF Quality Control Sample*, integrada per 60 cultures i unes altres 60 de complementàries, proposada l'any 1967. Aquesta mostra va construir-se sense tenir en compte els arxius processats fins aquell moment als HRAF, però va guiar el seu creixement en els posteriors anys.

Una altra via per al control dels informes etnogràfics va ser la de Murdock, que va combinar l'exigència que els principals fets de l'economia de subsistència i de l'organització social fossin clars d'una manera no ambigua per a qualsevol antropòleg (Murdock i altres, 1963, pàg. 249), amb la crítica pública de les dades etnogràfiques a través de la seva publicació codificada a l'*Ethnographic Atlas* (que va aparèixer a la revista *Ethnology* entre 1960 i 1981) i en ocasions de la seva rectificació. Precedent de l'*Ethnographic Atlas* va ser la *World Ethnographic Sample*, alhora proposta de mostra i informació codificada de 565 societats.

Pel que fa a l'*homogeneïtat de les unitats* que es comparen, aquesta ja va ser l'objecció de Flowers a Tylor a la sessió del Royal Anthropological Institute de 1889 quan va llegir el seu article, i va constituir un dels punts més febles de *Social Structure* de Murdock (vegeu la seriosa crítica de Barnes, 1971: 25-39 i 84-95). Entre les diverses solucions proposades hi ha la de Murdock i altres (op. cit.), que constitueix en unitat de codificació per l'*Ethnographic Atlas* el «tipus cultural», entenent «o una sola cultura indubtablement diferent, o un grup de cultures que difereixen les unes de les altres en un grau no significativament més gran que les variacions locals que poden

esperar-se en la cultura de qualsevol societat homogènia d'extensió geogràficament substancial.»

Murdock (1966) afegeix després d'un debat on J.H. Whiting va fer aportacions fonamentals «així com troba la seva expressió en qualsevol punt específic de la superfície de la terra en un moment determinat». Amb aquests criteris l'*Ethnographic Atlas*, que havia de ser una mostra representativa de totes les societats inventariades per Murdock a l'*Outline of World Culture* (1954 i edicions posteriors), va acabar per recollir informació de 1.264 societats i va proposar-se —a la versió de 1967, que eliminava les més mal descrites— com a l'univers dels 862 tipus culturals ben descrits.

Si acceptem aquest univers de variabilitat cultural coneguda o un altre actualitzat de característiques similars (com el proposat per Murdock, 1981), resta encara per establir-ne una mostra representativa. Dins d'aquest problema —el darrer al qual faré referència— hi són implicades les orientacions teòriques, l'interès —o la manca d'interès— a descartar la difusió per garantir el caràcter funcional de les correlacions.

L'any 1957, Murdock minimitza el paper de les connexions històriques perquè pensa que tant els elements agafats d'altres societats com els inventariats i tradicionals «patixen un procés continu de selecció integradora que condueix a les emergències de noves configuracions independents» (op. cit., pàg. 205). Així es limita a evitar la inclusió de dues cultures de la mateixa àrea si són geogràficament contínues o parlen llengües mútuament intel·ligibles, a menys que revelin

diferències bàsiques clares, i opta per una mostra estratificada. Per construir-la divideix el món en sis regions —Àfrica, Circummediterrània, Euràsia Oriental, Pacífic Insular, Amèrica del Nord i Amèrica del Sud— i cada regió en sis àrees. De cada àrea selecciona aproximadament deu cultures, intentant que acompleixin certes especificacions (Murdock, 1975, pàg. 206 i següents).

La publicació de la *World Ethnographic Sample* va revifar la discussió (introduïda també l'any 1889 per un altre crític de Tylor, Galton) al voltant del biaix que podia introduir-ne la difusió, i des de Naroll (1961) s'han fet diferents intents per tractar d'eliminar-lo. El mateix Murdock, a partir de l'univers de 1967, va fer successives agrupacions dels tipus culturals per tractar de garantir la independència d'unitats cada cop més àmplies (*clusters*, «províncies culturals»), i va seleccionar una mostra de 186 tipus culturals (Murdock i White, 1969). Aquesta *Standard Cross-Cultural Sample* és temptadora, perquè s'han publicat diverses codificacions etnogràfiques dels tipus culturals que la integren (Barry i Schlegel, 1980), i perquè almenys 134 dels 186 tipus estan inclosos als HRAF. Però se la pot criticar en alguns aspectes (vegeu González Echevarría, 1990), i l'intent d'eliminar semblances degudes a la difusió que conformen els universos dels quals s'extreu aquesta mostra i altres propostes amb caràcter estàndard ha estat qüestionat en els vuitanta per alguns continuadors de la tasca de Murdock que tracten de resoldre el dilema Tylor/Boas per una via propera a la de Driver (1966): assajant anàlisis multifactorials que

donin compte del pes relatiu de la causalitat, de la vinculació històrica i del contacte cultural en la gènesi de correlacions entre trets culturals.

Com ja he assenyalat, ni les unitats que se seleccionen per constituir un protocol en els HRAF no són homogènies, ni l'arxiu no constitueix una mostra representativa de l'univers de variabilitat cultural conegut. De manera que, actualment, s'ha de triar entre les mostres estàndard, per a les quals s'han publicat moltes informacions codificades, o els bancs de dades que ofereixen informació més completa i contextualitzada, i resoldre en el si de cada investigació els problemes tècnics.

### **Nous bancs de dades codificats i no codificats**

La facilitat d'accés a les dades etnogràfiques s'ha multiplicat en els darrers anys. Lagacé ha publicat l'any 1977, sota el títol *Sixty Cultures*, un primer resum de la informació continguda als HRAF sobre les 60 unitats que integren la primera part dels *HRAF Quality Control Sample*. L'*Ethnographic Atlas*, a partir del qual s'havien preparat, des del 1967, fitxes per a computadora (Barry, 1967) va ser editat en disquets l'any 1985 (Nance i Smith, 1985). Aquest mateix any va iniciar-se la publicació d'una revista electrònica, *World Cultures*, editada per White, que havia col·laborat amb Murdock l'any 1969 en l'elaboració de l'*Standard Cross-Cultural Sample*. Els primers números de *World Cultures* van incloure l'*Ethnographic Atlas* i els *Cross-Cultural Codes* per a l'*Standard Cross-Cultural Sample*. També s'han editat dades codificades inèdites que havien



servit per a la publicació d'estudis interculturals. Així els Whiting, per exemple, van proporcionar nombroses dades sobre enculturació, els Paige i Sanday van contribuir amb materials sobre rituals reproductius i estatus de la dona, respectivament, i Jorgensen va aportar informació sobre el marc ecològic, la llengua i la cultura de 172 tribus nord-americanes (vegeu Paige i Paige, 1981; Sanday, 1981; Jorgensen, 1980; White, 1986, pàg. 83).

Altres tres noves empreses –que segurament no esgoten els projectes en marxa– han estat abordades a partir de l'HRAF en relació amb l'*HRAF Quality Control Sample*. Una d'aquestes empreses és l'edició d'una sèrie de disquets amb dades etnogràfiques codificades sota el títol general d'*HRAF Research Series in*

*Quantitative Cross-Cultural Data*, i on l'editor és Levinson. El volum I, compilat per Levinson i Wagner, duu per títol *General Cultural and Religious Data*, i incorpora dades sobre 103 variables relatives a religió, organització social, demografia, guerra, problemes socials, complexitat cultural i canvi social. El volum II, *Death and Dying in the Life Cycle*, compilat per Glascock i Wagner, recull dades per a 109 variables relacionades amb naixement, control de la natalitat, infanticidi, avortament, matrimoni, tractament dels vells i mort. Es preveu l'edició –o potser ja s'han editat– d'altres sèries que cobreixen relacions familiars, violència domèstica i hàbits alimentaris, entre altres temes.

La segona empresa és l'edició, a càrrec de Silver Platter, d'una sèrie

*Els HRAF documenten les formes de vida de multitud de pobles, pretèritament i contemporàniament.*



de discos compactes sobre deu grans àmbits temàtics, també referits a les 60 primeres cultures de l'*HRAF Probability Sample*. Aquests *Cross-Cultural CD Database* estan formats no pas per material codificat, sinó per les cites bibliogràfiques i el resum de més de 1.800 publicacions sobre psicologia, sociologia i antropologia. Els temes tractats són matrimoni, família, crims i problemes socials, ancianitat, mort i pràctiques funeràries, infància i adolescència, socialització i educació i creences i pràctiques religioses.

El tercer projecte té a veure amb el canvi de suport dels HRAF a partir de 1994, juntament amb l'edició dels nous protocols en CD-ROM. S'ha iniciat l'edició actualitzada en CD-ROM dels seixanta protocols que constitueixen la primera part de l'*HRAF Quality Control Sample*, és a dir, de les *Sixty Cultures*. Aquesta reedició es completarà l'any 1998.<sup>3</sup>

### **La comparació intercultural i la posada a prova de teories antropològiques**

La línia de treball que el 1889 va obrir Tylor va ser anomenada mètode inductiu i estadístic. Quan després de la publicació l'any 1949 de *Social Structure*, de Murdock, va revifar-se el debat sobre els «mètodes comparatius» en antropologia, va assenyalar-se l'error de parlar de «mètodes» estadístics, i va proposar-se d'anomenar aquesta línia «mètode hologènic» (*hólos*: «total», i *gé*: «terra»), o «mètode intercultural», caracteritzant-lo per l'ús de tècniques estadístiques (Köbben, 1952).

En aquesta proposta que fa Köbben de substituir *mètode inductiu i estadístic* per *mètode hologènic o inter-*

*cultural* que es contrasta, per exemple, amb «mètode històrico-cultural», continuava havent-hi errors. El primer, identificar l'ús de tècniques estadístiques i «mètode hologènic» quan —sense sortir de l'antropologia— també van utilitzar-se amb profusió aquestes tècniques en el particularisme històric americà. El segon és confondre un procediment d'investigació amb una orientació teòrica —es parla de mètode funcionalista, o històric cultural— o amb una orientació metodològica, així mètode inductiu o hermenèutic.

Intentant certes *definicions aproximatives a la investigació intercultural*, parlaré d'*investigacions comparatives que poden ser hologèniques, que amb freqüència utilitzen tècniques estadístiques, o d'abast més restringit (amb o sense recursos a aquestes tècniques)*. Aquest és el cas de les comparacions entre àrees culturals o a l'interior de regions «homogènies», les quals permeten «controlar» una bona part dels factors socioculturals implicats dins la teoria, perquè es repeteixen en les unitats socioculturals de la zona. Aquest «mètode de comparació controlada» va ser la via estructural-funcionalista a la contrastació no experimental d'hipòtesis, amb l'ús de Radcliffe-Brown d'una forma d'*experieri* no experimental.

Les investigacions hologèniques o d'abast mundial van oposar-se durant molt de temps a les més restringides i van ser utilitzades en diversos mètodes científics (inductivisme, falsacionisme) i des de diferents orientacions teòriques (difusionisme, funcionalisme, estructuralisme). En la línia de Murdock, principalment interessat en connexions funcionals, una mostra de màxim abast permetria eliminar les

3. Tots aquests materials es poden consultar a la Biblioteca de Lletres de la UAB.

Qualsevol tipus de manifestació és contemplada en els HRAF. Bany ritual al riu Ganges.



societats amb connexions històriques evidents i tractar de descartar les analogies socioculturals degudes a les connexions genètiques o a la difusió. En els darrers anys, abandonat per reducció a l'absurd l'intent de deixar de banda la difusió, que no pot desestimar-se ni tan sols quedant-se amb només 186 tipus

culturals de tot el món, dins els estudis estadístics s'assagen anàlisis multifactorials que engloben enfocaments teòrics plurals i recorren a diferents mostres. D'aquí la utilitat de parlar d'*investigació intercultural o transcultural* més que d'hologènica, tot i que el programa hologènic de Murdock, mai no completat, hagi

tingut especial interès pel nombre de problemes teòrics als quals va tractar d'enfrontar-se.

### Utilitat dels arxius etnogràfics

Si es recorre a publicacions de material etnogràfic codificat com la *World Ethnographic Sample* de Murdock (1957), l'*Ethnographic Atlas*, els *Cross-Cultural Codes* per a l'*Standard Cross-Cultural Sample*, els bancs de dades de *World Cultures* o les *HRAF Research Series in Quantitative Cross-Cultural Data*, pot passar que la informació que es necessiti no estigui codificada. No solament per la selecció que operen aquells que fan la codificació, sinó perquè en aquesta mena de repertoris una bona part de les dades i quasi tot el context es perd. No desestimaria, però, la importància d'aquests treballs, que proporcionen moltes característiques socioculturals bàsiques d'un nombre creixent de societats i, en el pitjor dels casos, informació sobre les fonts, a les quals es pot recórrer a la recerca de dades sobre variables no codificades.

Més útils són els HRAF, organitzats d'acord amb l'*Outline of Cultural Materials*, que no codifiquen la informació relativa a les diferents entrades sinó que la recullen per complet. Aquí hi ha menys problemes de context: quan no hi ha limitacions de drets d'autor, una de les entrades de l'arxiu inclou la còpia completa de la publicació —i de vegades del manuscrit— traduïda a l'anglès. També podem recórrer a la font si les dades que busquem no es recullen a cap de les entrades. Els HRAF constitueixen, entre altres coses, un repertori bibliogràfic útil i

una impressionant biblioteca etnogràfica, i crec que de tot el treball per facilitar la comparació i la contrastació intercultural realitzat per la que es podria anomenar «escola de Murdock», els HRAF constitueixen la realització més permanent. Els *Cross-Cultural C.D. Database*, en un grau més modest, i les *Sixty Cultures* editades també són d'utilitat.

Però tots aquests bancs de dades no són més que instruments que seran més o menys fecunds en funció del projecte teòric des del qual se'ls utilitzi i de l'orientació metodològica que en guiï les investigacions. Des del punt de vista de la contrastació, per maximitzar-ne la utilitat i evitar errades que han desvirtuat el programa de Murdock des dels anys quaranta, crec que s'han de tenir presents tres precaucions:

a) Renunciar a usos inductius d'aquests arxius. Si el de Tylor va tractar-se d'un treball capdavanter, un segle després i amb el greuge dels ordinadors aquells procediments que Harris caracteritzava com de «llençar les dades contra la paret a veure si s'hi aferren» resulten penosos i ridículs.

b) Renunciar a estudiar només les cultures de les quals tenim informació als arxius, és a dir, les societats tradicionals o més precisament les situacions tradicionals de les societats tradicionalment estudiades pels antropòlegs. Una bona part de la literatura teòrica que se serveix de la investigació intercultural gravita al voltant dels vells temes de l'estructura social: subsistència, grups de parents, etc., cosa que no contribueix pas a fer-ne una línia predominant.

c) Precisar el domini de les teories antropològiques que proposem

abans de plantejar-nos de quins mitjans disposem per posar-les a prova. Amb massa freqüència s'adueixen teories que semblen proposar-se per a totes les societats humanes però que difícilment s'apliquen a tot temps i lloc. *Perquè els factors que s'inclouen en una teoria antropològica explicativa delimiten, si se'ls precisa, el seu camp d'aplicació.* Poden ser teories sobre les societats estatals, o teories sobre societats que obtenen de la cacera i de la recol·lecció al menys un 85% de la seva subsistència, o teories sobre els sistemes de parentiu semi-complexes. També poden ser, si s'indica explícitament, teories sobre totes les societats humanes. Qualsevol que sigui el domini per al qual es proposa una teoria, els límits són també temptatius, tot i que teòricament amb fonament, i han de corroborar-se o refutar-se empíricament.

En aquesta posada a prova empírica no sempre són útils els arxius etnogràfics, ni sempre són vàlides les eleccions més fàcils, com usar l'*Ethnographic Atlas*, o els HRAF, o l'*Standard Cross-Cultural Sample* amb els *Cross-Cultural Codes* editats per a ella, o l'*HRAF Probability Sample* amb els seus *Cross-Cultural C.D. Database*. La utilitat dels diferents bancs de dades depèn del seu contingut però també del domini d'aplicació de les teories, i com a part determinant, dels factors teòrics implicats que determinen l'univers de variació cultural de referència i l'adequació de les mostres.

Però la utilitat dels HRAF no es limita pas als treballs d'orientació marcadament falsacionista. Entre les simplificacions que acompanyen la història de l'antropologia hi ha la confusió entre aquests arxius i l'*Eth-*

*nographic Atlas*, i la identificació entre l'ús dels HRAF i el «positivisme». S'amaga acuradament, o simplement s'ignora, que per a Lévi-Strauss aquest arxiu va constituir des dels anys cinquanta el més valuós tresor. I Hérítier, poc sospitosa de positivisme abans i després de la seva dura crítica a Murdock de 1987, ha utilitzat els HRAF en les seves investigacions dels darrers deu anys sobre la connexió entre els sistemes de parentiu i les representacions simbòliques del cos. En definitiva, no pot identificar-se la investigació transcultural amb una determinada orientació teòrica i metodològica.

### **Antropologia i globalització**

Penso, amb caràcter general, que els arxius etnogràfics poden ser útils per desenvolupar teories sobre societats tradicionals, teories que no sempre s'ocupen de temes tradicionals. De forma recurrent, nous problemes que se'ns plantegen sobre la cultura embolcallen discussions sobre la universalitat de certes institucions, o l'origen històric d'altres, i per a aquests problemes els vells materials són esclaridors. Així ha passat amb la pretesa universalitat de la família nuclear, o amb la dominació masculina, o amb l'origen de l'estat.

També són útils els arxius etnogràfics per perfilar teories d'abast general que també han d'aplicar-se a les societats tradicionals. Però no crec pas que l'antropologia hagi d'oscil·lar entre l'estudi de les condicions tradicionals de les societats exòtiques i l'estudi de les condicions actuals de la nostra societat. Jo tornaria a aquella idea d'una «socio-

logia comparada» d'Spencer i Tylor, a l'ideal d'una ciència de la societat i de la cultura d'abast mundial que uns cops seria pluridisciplinària i d'altres multidisciplinària. Des d'aquesta òptica, i a *grosso modo*, els arxius etnogràfics poden ser, per a l'estudi de les situacions tradicionals de les societats no occidentals, un valor paral·lel al que tenen els arxius històrics per a l'estudi de la situació tradicional de la societat occidental.

No és gaire aventurat presagiar una reactivació de la investigació transcultural. A un article del 1987 Sztompka, després de distingir entre els conceptes societals i els conceptes sociològics, es demanava si existeixen significats transsocietals i transtèrics i conclouia que, ateses les circumstàncies que caracteritzen la fi del segle xx, entre elles la globalització de la societat i la internacionalització de la sociologia, les tendències històriques treballen cap a una convergència i commensurabilitat creixents tant dels conceptes societals com dels conceptes sociològics. També l'antropologia referà el seu utilitatge després de la destrucció sistemàtica i inevitable dels seus conceptes comparatius. I ho haurem de fer combinant la doble estratègia de realització de treballs de camp d'orientació més prospectiva i més teòrica, i la utilització de fonts de les diferents tradicions. El resultat d'aquesta ciència de la cultura i de la societat d'abast hol·logènic que desenvolupen juntament amb l'antropologia i la sociologia, entre altres disciplines, la demografia i la geografia humana, és una mena de *Cross-Cultural Survey* que s'està elaborant permanentment.

## Bibliografia

BARNES, J. A. *Three styles in the study of kinship*. London: Tavistock, 1971.

BARRY, H. (III). *Ethnographic Atlas*. New Haven: HRAF Press, 1967. (Introducció a una versió en fitxes per a ordinadors. Mimeografiat).

BARRY, H. (III) i Schlegel, A., ed. *Cross-Cultural Samples and Codes*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 1980.

BOAS, F. «The limitations of the comparative method of Anthropology». *Science* (1896), N.S.4, pàg. 901-908. (Reproduït a Boas, F. *Race, Language and Culture*. New York: The Free Press, 1940, pàg. 270-288).

DRIVER, H.E. «Geographical versus psychofunctional explanations of kin avoidances». *Current Anthropology* (1966), 7, pàg. 131-182.

GONZÁLEZ ECHEVARRÍA, A. *La construcción teórica en Antropología*. Barcelona: Anthropos, 1987.

GONZÁLEZ ECHEVARRÍA, A. *Etnografía y comparación. La investigación intercultural en Antropología*. Barcelona: Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 1990.

HÉRITIER-AUGÉ, F. «La comparaison». *Problèmes et objet de la recherche en sciences sociales*. EHESS, 1987.

HRAF. «The HRAF Quality Control Universe». *Behavior Science Notes* (1967), 2 (2), pàg. 81-89.

JORGENSEN, J. G. *Western Indians*. San Francisco: W. H. Freeman & Co., 1980.

KÖBBEN, A. J. «New ways of presenting an old idea: the statistical method in social anthropology». *Journal of the Royal Anthropological Institute* (1952), 82, pàg. 129-146. (Reproduït a Moore, F. W., ed. *Readings in Cross-Cultural Methodology*. New Haven: HRAF Press, 1961, pàg. 175-192).

LAGACÉ, R. D. *Syxy Cultures. A Guide to HRAF Probability Sample Files (Part A)*. New Haven: HRAF Press, 1977.

LEVINSON, D., ed. *HRAF Research Series in Quantitative Cross-Cultural Data*. New Haven: HRAF Press.

MOORE, F. W., ed. *Readings in Cross-Cultural Methodology*. New Haven: HRAF Press, 1961.

MURDOCK, G. P. *Social Structure*. New York: McMillan, 1949.

MURDOCK, G. P. *Outline of World Cultures*. New Haven: HRAF Inc., 1954 i posteriors edicions.

MURDOCK, G. P. «World Ethnographic Sample». *American Anthropologist* (1957),

59, pàg. 664-687. (Traduït al castellà a Llobera, J. R., comp. *La Antropologia como Ciencia*. Barcelona: Anagrama, 1975, pàg. 203-230).

MURDOCK, G. P. «Cross-Cultural Sampling». *Ethnology* (1966), V (1), pàg. 97-114.

MURDOCK, G. P. *Atlas of World Cultures*. Pittsburgh: Pittsburgh University Press, 1981.

MURDOCK, G. P. i WHITE, D. R. «Standard Cross-Cultural Sample». *Ethnology* (1969), VIII (4), pàg. 329-369.

MURDOCK, G. P. et. al. *Outline of Cultural Materials*. New Haven: Institute of Human Relations, 1938 i posteriors edicions.

MURDOCK, G. P. et. al. «Ethnographic Atlas. Sixth Installment». *Ethnology* (1963), II (2), pàg. 249-268.

NANCE, C. R. i SMITH, W. K. «Fitting the Ethnographic Atlas to the Apple Iie Computer». *Ethnology* (1985), XVII (4), pàg. 449-470.

NAROLL, R. *Data Quality Control. A New Research Technique: Prolegomena to a Cross-Cultural Study of Cultural Stress*. New York: Glencoe Free Press, 1962.

NAROLL, R. i SIPPES, R. G. «Standard Ethnographic Sample: Second Edition». *Current Anthropology* (1973), 14, pàg. 111-142.

NAROLL, R. et. al. «A Standard Ethnographic Sample: Preliminary Edition». *Current Anthropology* (1970), II (2), pàg. 235-248.

PAIGE, K. E. i PAIGE, J. M. *The Politics Reproductive Ritual*. Berkeley: University of California Press, 1981.

SANDAY, P. R. *Female Power and Male Dominance: On the Origins of Sexual Inequality*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981.

SUMNER, W. E. i KELLER, A. *The Science of Society*, 4 vols. New Haven: Yale University Press, 1927.

SZTOMPKA, P. «Conceptual frameworks in comparative inquiry: divergent or convergent?». A Albrow, M. i King, E., ed. *Globalization, Knowledge and Society*. London: Sage Publications, 1987, pàg. 47-58.

TYLOR, E. B. «On a Method of Investigating the Development of Institutions, Applied to Law of Marriage and Descent». *Journal of the Royal Anthropological Institute* (1889), 18, pàg. 245-256 i 261-269. (Reproduït a Moore, F.W., ed. *Readings in Cross-Cultural Methodology*. New Haven: HRAF Press, 1961, pàg. 1-28).

WHITE, D. R. «The World Cultures Database». *Advances in Computer Archaeology* (1985), 4, pàg. 4-31.

WHITE, D. R. «Data Base». *Current Anthropology* (1986), 27 (1), pàg. 83 i ss.

WHITING, B. B., ed. *Six Cultures: Studies of Child Reading*. New York: John Wiley & Sons, 1963.

WHITING, B. B. i WHITING, J. W. *Children of Six Cultures. A Psycho-Cultural Analysis*. Cambridge: Harvard University Press, 1975.